

Daniela Hodrová
KÉT SZÍN ALATT

Daniela Hodrová

KÉT SZÍN ALATT

Fordította: Csoma Borbála

TYPOTEX

MINISTERSTVO
KULTURY

A kötet fordításának megjelenését
a Cseh Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatta.

Daniela Hodrová: Podbojí
Copyright © Daniela Hodrová
Hungarian translation © Csoma Borbála, 2017
Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2017
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 279 950 6
ISSN 2064–2989

TYPOTEX VILÁGIRODALOM
Sorozatszerkesztő: Sosity Beáta

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!
Újabb kiadványainkról, akcióinkról a **www.typotex.hu**
és a **[facebook.com/typotexkiado](https://www.facebook.com/typotexkiado)** oldalakon értesülhet.

Kiadja a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.
Felelős vezető: Votisky Zsuzsa
Főszerkesztő: Horváth Balázs
A kötetet gondozta: Mandl Orsolya
A borítót tervezte: Fölföldi Fruzsina
Művészeti vezető: Sosity Beáta

Nyomta és kötötte: Kódex Könyvgyártó Kft.
Felelős vezető: Marosi Attila

A gyerekszoba ablaka

Alice Davidovičová sosem gondolta volna, hogy a gyerekszobájának ablaka, amely az olšanyi temetőre néz, ilyen alacsonyan van, hogy a teste alig két másodperc alatt teszi majd meg ezt a távolságot.

A cselédszobából halk imamormolás hangja hallatszik. Alice belép, és látja, hogy a nagyanyja az asztalnál ül, és csorog a könny a szeméből. Az asztalt sábeszterítő fedi. *Talán egyszer majd valaki ruhát varrat belőle, sábeszre való ruhát* – jut Alice eszébe.

– Nagymama, miért sírsz? – kérdezi Alice, mire Davidovičová nagymama a sarokba mutat:

– Nem látod? Nagypád hagymát pucol.

– De hiszen a nagypapa...

– Pszt! – Davidovičová nagymama a szájára teszi az ujját. Davidovič nagypapa, aki a sarokban hagymát pucol, gúnyosan felkacag, mintha végig hallotta volna Alice ellenvetését. Alice tudja, hogy bűnt követett el, csakhogy addig a pillanatig, amíg a cselédszobába nem lépett, teljesen biztos volt benne, hogy a nagyapja három hónappal azelőtt meghalt. Jól emlékszik arra a napra, amikor a nagyapja végre hazatért Sošková asszonytól, aki után az utóbbi években járogatott. A nagypapa meghalni jött haza a cselédszobába, a teste teljesen össze volt zúzva, mivel a németek kerékbe törték a hagibori kínzóhelyen. Aztán már mozdulni sem tudott, és a nagymamának úgy kellett gondoskodnia róla, mint egy csecsemőről. Reggelente, amikor felöltöztette, a nagypapa azzal fenyegetőzött, hogy visszamegy Sošková asszonyhoz, de aztán elhallgatott, és estig azon a szent helyen maradt, ahova a nagymama leültette. Csak

időnként nevetgélt magában, például akkor, amikor a nagymama esténként átöltöztette, és befektette az ágyba. Ezzel a kuncogással Davidovič nagypapa mintha azt akarta volna mondani:

– Igyekezhetsz, ahogy akarsz, akkor se maradok nálad! Csak azért is elmegyek Soškovához.

De nem ment sehova, mert szégyellte volna Sošková előtt, hogy ilyen szerencsétlen nyomorék – az is nagy csoda lett volna, ha négykézláb elvonszolja magát odáig.

Alice nem tudta, hogyan tehetné jóvá az elszólását, így inkább megkérdezte Davidovičová nagymamát, miért van sábeszterítő az asztalon. A nagyanya erre nagyon elcsodálkozott:

– De hát kislányom, elfelejtetted, hogy ma jön Pavel Santner, hogy megkérje a kezét a nagyapádtól? Ezt a hagymát is ő hozta, amikor reggel benézett egy pillanatra. Nagyon örült, amikor mondtuk neki, hogy már egy kicsit jobban érzed magad.

Alice Davidovičová értetlenül állt a hallottak előtt. Hogy Pavel Santner, és hogy hagymát hozott? Pavel Santner ugyan valóban a kedvese volt, de két héttel azelőtt elment a transzporttal. És ha nem ment volna is el, akkor sem valószínű, hogy hagymát hozott volna nekik. És miért a nagypapától akarja megkérni a kezét, ha egyszer a nagypapa már... Ráadásul Alice abban sem volt biztos, hogy Pavel Santner feleségül akarja venni. Nem olyan fajta volt, akinek a nősilésen járt az esze, akkor sem gondolt ilyesmire, amikor az utazás előtt Alicét a karjaiban tartotta. A férjhez menésről Alice ábrándozott, nem a férfi, Santner gondolatban már valahol teljesen máshol járt. És amikor Alice utánanézett az ablakból, abból a szobácskából, ahol eddigi életét, tizennyolc évét töltötte, a férfi még csak hátra se pillantott, csak ment, távolodott az olšanyi temető melletti utcán.

A cselédszobában Davidovičová nagymama ismét belekezd a csendes sírásba, de lehet, hogy nem is sírás az, hanem a sábeszi imát mormolja. Alice Davidovičová csendesen beteszi maga mögött

az ajtót. Azon gondolkodik, hogy a színházba menő ünneplóruháját vegye-e fel, vagy inkább meztelen legyen, amikor Pavel Santner megérkezik. Mert nyilván visszajött, ha egyszer Davidovičová nagymamának hagymát hozott, és biztos eljön, ha a nagymama a sábeszterítővel terítette meg az asztalt, ráadásul még a nagypapa is feltámadt. Biztosan eljön, és megkéri a kezét, még ha minden olyan furcsa is.

Végül az ünneplóruha mellett dönt. A fehér gallér ugyan egy kissé gyűrött, mert a ruha hosszú ideig a szekrényben lógott, hiszen háború van, és Alice régóta nem jutott el színházba, de nincs ideje kivasalni, mert Pavel Santner bármelyik pillanatban beállíthat. Egy kicsit szégyelli magát előtte amiatt, ami legutóbb kettejük között történt. Azt sem tudja, vajon a férfinak mindez örömet okozott-e, vagy hogy tetszett-e neki egyáltalán, hiszen nem olyan nagy szépség, és amikor majd megöregszik, ugyanolyan csúnya lesz, mint Davidovičová nagymama. Pavel Santner ezt valószínűleg tudja is, ezért aztán meglehet, hogy el sem jön megkérni a kezét Davidovič nagypapától. Valószínűleg meggondolta magát, azt gondolja, hogy Alice Davidovičová nem ér többet egy kiló hagymánál, lehet, hogy még annyit se, talán még annyit se.

Már besötétedett, az olšanyi temető mellett futó utcácska elnéptelenedett, nem jár arra senki. Davidovičová nagymama már elcsendesedett a cselédszobában, valószínűleg a sábeszterítőre hajtott fejjel alszik, mert elfáradt a hosszú várakozásban. És ha most lépne be oda Alice, Davidovič nagypapát már nem találná ott.

– Nehogy azt mondd, nagymama, hogy a szellőzőablakon keresztül távozott!

Már a hagymának sincs semmi nyoma. Igazából jó ideje színét sem látták hagymának, csak Davidovičová nagymama emlegette tegnap, milyen szívesen főzne Alicénak hagymalevest, hogy attól biztosan összeszedné magát egy kicsit, csak legalább egy fejnyi lenne itthon, legalább egy fej.

Frau Hergesell az abroszból ruhát varratott magának. Frau Hergesell ugyanis nem sejtette, hogy az az abrosz sábeszterítő, azt meg végképp nem, hogy Davidovičová nagymama épp azon a napon terített vele asztalt, amikor Alice Davidovičová hosszú idő után ünneplőbe bújt, hogy Pavel Santner elé repüljön benne a gyerekszoba ablakából. Frau Hergesell csak annyit tudott, hogy a lakásukban előttük egy zsidó család lakott, és hogy az egyikük kivetette magát az ablakon egy nappal azelőtt, hogy jelentkeznie kellett volna transzportra. Frau Hergesell már réges-régen megfélekedezett volna erről, ha nem érezte volna folyamatosan azt az átható hagymaszagot, amit hiába igyekezett kiszellőztetni. Gyakran panaszkodott törvényszéki ülnök férjének, Herr Hergesellnek, amikor egymás mellett feküdtek abban a szobában, amelynek ablaka az olšanyi temetőre nézett.

– Még mindig érezni azt a rettentő hagymaszagot!

Mire Herr Hergesell újfent elmagyarázta neki, hogy ez a szag a bútorokból és a falakból árad.

– De hát folyton hagymát zabáltak?

Később, amikor a háború után, Jénában, Frau Hergesell visszaemlékezett a prágai évekre, csak ez a hagymaszag jutott az eszébe. Magával hozta Prágából, amikor hirtelenjében el kellett hagynia a várost. Sőt még legidősebb fián, Rudin is érezte ezt a bűzt, amikor a vállára hajtotta a fejét. Még a fia is ettől a zsidó hagymától bűzlött, mint a bútorok, még a fia is.

A cselédszoba

Én a cselédszoba vagyok, a feltámadás kamrája. Az egyetlen ablakom – egy szellőzőablak, nem erre a világra néz. Ha kinyílik, százéves por hullik be rajta, idegen álmok és életek pora, befedik a kopott asztalapot, amelyre Davidovičová nagymama hajtotta a fejét. Ugyanerre az asztalra hajtotta le a fejét később Cyrila, a cselédlány, majd a púpos Anežka, majd egy újabb szolgáló, Mařenka, aki egy Karhule pod Blaníkem nevű kicsi faluból jött fel Prágába...

„Hadd jöjjenek hozzám a kicsinyek!”¹ Én vagyok a falusi libuskák megrentója, én vagyok a pity kis zsebtolvajok és az onanizáló ifjancok menedéke, az öngyilkosok és az álmodozók rejtekhelye. Azé vagyok, aki átlépi a küszöböm, mindenkié, aki bemocskol bűnének titkával, a szerencsétlenségével. Válogatás nélkül mindegyiküket befogadom petyhüdt karjaimba, hermafrodita testemmel hozzájuk bújok. Öregségemre elvesztettem minden nőiességemet, nőiességem forrása régen kiapadt már. Pusztaság vagyok. A szellőzőablak pora az éltető elemem, elraktározódik a pórusaimban addig, amíg újra nem formálódik a föld. Az vagyok, amivé látogatóim formálnak, akik csak akkor fanyalodnak rám, mint valami kivénhedt örömlányra, ha már teljes tanácstalanság és kétségbeesés uralkodott el rajtuk. Az álmok tárhelye vagyok, amelyek a lábamnál, a földön halmozódnak fel. Egyesek porrá lesznek, mások ebből a porból élednek újjá. Van egy madaram is, a plafonról fejjel lefelé lógva alszik, s ha felébred és arrébb röppen, szárnyaival a falat vagy a szellőzőablakot verdesi,

¹ Lk 18,16. (A bibliai idézeteknél a Szent István Társulat bibliafordítását használtuk. Itt és a továbbiakban: a fordító jegyzete.)

esetleg a gyerek félhomályban ragyogó arcát. De olyan is van, hogy egérré, vagy inkább patkánnyá változik.

Komorna, a patkány vagy Komornyik, a madár az, aki Vojtěch és Diviš előtt szolgálatkészen hajlong, miközben madárfrakkjának szárnyait a huzat lebegteti? A patkánymadár az. És amikor a gyerekek az uzsonnájuk maradékával titokban beosonnak, sosem tudják, vajon patkányt vagy madarat találnak-e a cselédszobában. Vagy mindannyiszor mindkettőt? A kamra kettős természetű szellemét, a patkánymadarat, amely porból, szétmállott rongyokból, régi bundák kihullott szőréből, papírfecnikből és életet adó szavakból állt össze? Bizony a patkánymadár az. Nyilván szükségszerű volt, hogy ezek az összetevők a fura, különös és megismételhetetlen körülmények hatására összeálljanak, talán éppen azon a napon történt, amikor a szellőzőablakon keresztül a pillanat tötrészére egy eltévedt napsugár kandikált be a kamrába (ilyen alkalom nagyon ritkán adódott, ha volt egyáltalán valaha) – de ez is elegendő volt ahhoz, hogy beteljesüljön az anyag átlényegülésének csodája. Életre kelt a kamra szelleme egy patkány és egy madár formájában, legalábbis a gyermeki képzelet ilyenek látta. Éldegélt és gömbölyödött, mert a gyerekek nagyon adakozóak voltak. Balgaság lenne azt képzelni, hogy egy ilyen kettős természetű lény csak porral táplálkozik, ha egyszer porból lett. Meg kell adni neki a napi fejadagját, mindennapi kenyerét – a Komornyiknak a belét, a Komornának a haját. Odadörgölöznek az őket etetőkhez, a lábukhoz, az arcukhoz, komornyikfrakkjuk szárnyával legyezgetik őket, s közben csipognak, és neszeznek. Vagy a szél lenne az, amely befurakszik az ablak alatti résen? Ha ugyanis Cyrila, a cseléd-lány vagy Jan Paskal, ne adj isten, a neje, Nora Paskalová lép be, a szellem egyszeriben elillan, elbújik a lichthófban, és ott vár, amíg tiszta nem lesz a levegő.

Cyrila, a cseléd-lány a gyerekek beszélgetéséből csak annyit ért meg, hogy egér van a kamrában, úgyhogy ki is tesz egy egérfogót

éjszakára. Cyrila ugyanis nem tudja, hogy akár madár az ott bent, akár patkány, Komornyik vagy Komorna, nem eszik máshonnan, csak a gyerekek kezéből. Így aztán Cyrila másnap csak valami porcicát talál az egérfogóban. Vagy mégis madártoll lenne, netán egy kis szőr annak a kettős természetű kamralakó állatnak a bundájából? Ha a gyerekeknek lenne valami fogalmuk a lélekvándorlásról, az is biztos eszükbe jutna, hogy a cselédszobában ott kell lennie valahol Davidovič nagypapának és Davidovičová nagymamának is. És hogy a szellemet, ami a kezükből csipegeti a kenyeret, keserű emlékek és szomorú álmok tartják itt fogva. És hogy amikor egyedül marad a kamrában, újra szétesik foszladozó ronggyá vagy porcicává, amelyet a szellőzőablakon, ezen a titkos időrésen keresztül sodort be a szél.